Ч. 186 (13.134). Львів, середа 24. серпня 1932. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол.. Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-28.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Взаємини з еміґрацією.

Шістьдесять літ тому почалася еміґрація з нашого краю до Америки: до Злучених Держав і Канади. Пішла вона без ніякої підготовки та без пляну, як гірський дикий сплав та осідала по другому боці океану в тому місці, на яке кого завів випадок. Рік-річно напливала туди нова еміґрантська маса. Вона приносила зі собою свого питомого духа з краю та скріплювала дотеперішню еміґрацію численно. Так було аж до повоєнних часів, доки уряди Злучених Держав і Канади не почали щораз тугіше замикати своїх дверей перед еміґрацією, головно перед еміграцією зі „сходу", до якого причислено й нас, українців. Від тієї пори ті, що опинилися на другому березі, здані на власну долю. Для них настали дві можливости: або ствердити і хочби при невеликому числі виявити своє істнування, або піддатися зневірі й лінивству і — пропасти.

Серед української еміґрації видні оба прояви, залежно від душевного стану одиниць чи груп. Причин такого роздвоєння багато. Але найбільшою і найпершою — це була недостача національної свідомости у багатьох і невиплеканий характер, недостача духових напрямних. Зовсім слушно можна нераз почути в Америці такий тверезий голос: „Колиб ми були дома бодай раз на Великдень почули, хто ми, — сьогодні виглядалаб інакше українська еміґрація". Але на потіху для нації — старше еміґрантське покоління, якого мозку не затроїв рак життєвих невдач чи нездарности, докладає всіх зусиль, щоб урятувати українство в Америці, щоб припинити животіння череди, а натомісць внести в ряди української еміґрації змагання цілої нації. І треба признати, що у великій мірі ці заходи не пропадають. Коли чого недостає українській еміґрації в Америці, то інтелігентних життєздатних людей по всіх кольоніях, які навіть ще сьогодні були би спроможні скріпити організацію нового, вже американського українського покоління. Цьому завданню служить тепер українська школа, церква, журнали, хори, театри, танки, молодечі відділи при товариствах, а між тим і „Пласт"*). Очевидно — еміґрація пропаде зовсім і то швидко, якщо її провід перейшов би в руки духових декадентів. На щастя, так не є.

Коли навіть не брати під увагу тих поважних тисячів долярів, які дала нашому народові тут, у Галичині, наша еміґрація, то всеж таки мусимо признати, що її істнування зазначилося вже нераз дуже виразно й корисно у змаганнях нашого народу. Дарма, що ця еміґрація не має території, таксамо, як її не має еміґрація напр. айришська (ірляндців), що дуже видатно заважила при будові власної державности.

Тому, що бувають хвилини, в яких еміґрація набирає особливої ваги, треба нам тут, на нашій території, звертати увагу не тільки на відємні прояви серед тієї еміґрації, але й на додатні. Без ґрунтовного розуміння тамошніх обставин, без знання осіб, які спричинюють такі чи інші відносини, трудно звідси забирати рішучий голос у всяких складних справах. Зокрема треба глядіти вирозуміло на деякі прояви серед еміґрації та скріпляти її при всякій нагоді.

До цієї пори рідний край не багато дав нашій еміґрації. А всеж таки піддержка еміґрації в деяких моментах з краю вийде на користь не лише еміґрації, але й нації.

Лев Ясінчук.

*) В статті „Чому заокеанська еміґрація пропадає?" („Діло" з 17. серпня 1932, ч. 181) написав д-р С. Демидчук, що він назвав охоту організації Пласту в Америці „новою деморалізацією". Коли в Ню-Йорку Пласт серед української молоді підупав, то це тому, що нема кому над ним попрацювати. Але в багатьох місцевостях українська молодь гуртується в Пласті у рямцях американського Пласту. Саме тепер оживає думка організувати його віддільно. Це малоб велике значіння навіть для міжнародніх звязків. — Автор.

Боротьба йде далі.

(Кореспонденція з Берліна.)

Берлін, 20. серпня 1932.

Немов світ перевернувся. — Як на знак, уже в понеділок 15. серпня вся преса націонал-соціялістів перейшла в атаку на „уряд баронів" і „чорну реакцію". Пересічний німецький — такий і наш! — громадянин, що звик всі політичні угруповання розміщати в одній лаві — з правим і лівим крилом — вже від років визначив рухові Гітлера місце на вправо від усіх інших партій.

І ось звенацька все перемінилося. „Найправіші" заповіли останній та рішучий бій тим, кого широкі маси вважали опорою поваленої монархії Гогенцолернів, — бій „ґрафам", „капіталістам", „поміщикам"... Чи це є справді лише доказом „молодечої недозрілости на непослідовности" націонал-соціялістів, як то твердять противники Гітлера? Чи така „зміна фронту" є нормальним волевиявленням сімох „лицарів абсурду", що 5. січня 1919 р. зібралися в Мінхені та заложили найбільшу нині німецьку партію? Хто слідкував за гітлерівським рухом, той мусить признати, що це є природнім явищем у розвитку націонал-соціялізму! Воно інакше не могло статися. Цього мусіли сподіватися всі, хто від самого початку слідкував за ростом руху новітніх „хрестоносців".

*

Пригадаймо собі тільки ґенезу націонал-соціялізму. Після капітуляції Вільгельма II. перед соціял-демократами 9. листопада 1919 р., коли серед вояків переможеної, але не розбитої, армії були ще сотки тисяч готових вмерти за батьківщину і корону (також б. канцлер Брінінг, тоді поручник, належав до частини, яка рвалася на Берлін „ліквідувати революцію"!), серед молодих учасників війни зринало питання „Що буде завтра?"

Гітлер і кілька його співдумців передбачали вже тоді, що Німеччина не може стати міцною державою при тих відносинах, які назрівали. У цьому передбаченні і зродився націонал-соціялізм. Одначе він зродився не во імя „знищення соціялістів" і, скажім, „повернення монархістів". Ініціятори руху бачили також, що „старий режім" виявив свою неміч. Вони були свідками переговорів в справі перемиря і заключення миру. Вони з неменшою ненавистю і погордою дивилися на „вчорашніх владарів" ніж на одушевлених „ваймарців". Власне звідсіль — кажуть — походить і назва руху. „Націонал" — проти інтернаціоналу і — „соціялізм" проти збанкротованої аграрно-капіталістичної монархії.

*

Тим, хто не сподівався почути від Гітлера в суботу 13. серпня при переговорах з президентом Гінденбурґом „ні!" і хто не добачив у націонал-соціялізмі протиреакційного духа, треба би перечитати коротку статтю шефа штабу „брунатної армії", Рема („Фелькішер Беобахтер", ч. 232, 19. серпня). Він звертається до представників уряду Папена та одинокої партії, що готова йому висловити довіря, партії Гуґенберґа з такими недвозначними словами:

„Тепер стукає в браму влади молода Німеччина. Вона хоче і дасть доказ свого вміння. Вона молода і незужита, необтяжена, охоча боротьби і свідома перемоги".

Це каже той Рем, який ще в 1908 р. визначився своїм організаційним хистом у Болівії. Хоч ненаціоналістична преса пішла на все, аби його здискредитувати, болівійський посол у Берліні цими днями проголосив його заслуги коло творення болівійської армії. Так каже організатор 400-тисячної армії „брунатних сорочок". До його слів, хоч чи не хоч, мусять у теперішніх відносинах прислухуватися також і ті, які сьогодні мають у своїх руках владу.

*

Уряд Папена зовсім не думає спочивати на лаврах „перемоги", про яку пишеться після відмови Гітлерові канцлерства. Близьке скликання парляменту віщує мало доброго для теперішнього уряду. Найбільше 50 голосів знайдеться проти недовіря. Після того лишається тільки одна можливість: Папен правитиме тільки з доручення Гінденбурґа. Одначе конституція дозволяє це тільки до часу створення парляментарної більшости.

Ось у цьому напрямку і зачалися пертрактації між націонал-соціялістами і центром. У першу чергу пробують договоритися щодо кабінету Пруссії. Оскільки це станеться, то легко може прийти і до коаліції в цілій Німеччині. Тоді вже не поможе ніякий „параграф". Хіба, що уряд послухав би поради Гуґенберґа і пішов би на „революцію зверху".

Ясно, що до цього не дійде. Бо з ким робити ту „революцію" і во імя чого? Воєнний міністр фон Шляйхер, безумовно думає інакше. „Штурмові відділи" Гітлера для нього є більше промовляючим арґументом, ніж льоґічні міркування ґуґенберґівської преси.

*

Тепер взагалі — як каже дехто — переживаємо час тільки арґументів сили. Також праві противники націонал-соціялізму це визнають. На початок вересня скликають вони до Берліна всіх членів „Крицевого Шолому". Змобілізовано і за собів, і пресу, і людей, аби показати німецькому загалові й цілому світові, що в Німеччині не тільки один Гітлер має фізичну силу. Отже, „сірі однострої" демонструватимуть у Берліні на цей раз не проти Франції чи Польщі, не проти „марксистів" чи „ваймарців" а проти... „брунатних сорочок". Але навіть планована участь самого старого президента у парадах „фронтовиків" не змінить, здається, теперішнього фактичного відношення сил у Німеччині.

*

Смішним булоб з факту переговорів між Гітлером і Брінінґом робити висновки, скажім, про зворот націонал-соціялізму на інші шляхи. Ясно, що це є чисто тактичним кроком проти уряду. Можливо навіть, що крок цей робиться у деякому порозумінні з фон Шляйхером. Пригадаймо собі кілька дрібних фактів: 1) на засіданні кабінету перед стрічею Гітлера з Гінденбурґом 13. серпня один Шляйхер стримався від голосування; 2) після розмови Гітлер-Гінденбурґ Шляйхер продовжував розмови з Ремом і 3) Гітлер та його преса виразно заявляє, що націонал-соціялісти не претендують на міністерство війни. Хто знає, чи за зміну Папена не прийде Шляйхер-Гітлер або навпаки.

У всякому разі заява Папена, що він „довго залишатиметься" при владі, не є така мурована. Інакше думають розторощені кола „Німецької Державної Партії", яка має чотирох послів, а разом з тим кілька найбільших пресових органів. Щодня переконують ці органи цілий світ у тому, що Гітлерові прийшов кінець. А життя тут, на місцях, виказує зовсім протилежне.

П. К.

За зближення Галичини із Закарпатською Україною.

(Голос із Закарпаття.)

Під повищим титулом була „Надіслана стаття“ в „Ділі“ (ч. 178. ц. р.). Про те, що таке зближення важне, що його має підтримати не тільки культурна єдність, але й особисті зносини — не стану говорити. Це річи загально відомі. Буду говорити про недомагання вище згаданої статті, написаної поверховно, без вглиблення у суть справи та без знання шкільних відносин загалом, а тутешніх зокрема. Боже! Якби то було гарно та легко наладнати взаємини: парусот учнів із Закарпаття до Львова і вже кінець! Але одно — на жаль — не так легонько.

Перед 1867-им роком багацько галичан училося в давних угорських гімназіях. Це було можливе, бо і в гімназії у Львові, і в Ужгороді були однакові пляни навчання, була й однакова мова навчання (німецька). Але що зробиш нині? В Ужгороді учень нижчої гімназії має вміти чеську мову, російську (крім української), францусьску, чеську історію і т. д. Прийде до гімназії у Львові, кажуть йому: здавай польську мову, грецьку мову, історію й географію Польщі. Одначе колиб хто таки переміг ці всі трудноці й скінчив пару кляс у Львові та потім вернув до Ужгороду, скажуть йому: здавай тепер це все, чого ти там не вчився. Нострифікуй, або здавай усе наново.

Кожна держава борониться проти того, щоби її горожани училися за границею, тим більше, коли має свої школи того самого типу. Отже ЧСР буде робити трудноші з дозволом на виїзд, тим більше, коли учні булиб у військовому віці. Польща буде робити трудноші з приниманням (дозвіл міністерства освіти) до шкіл. Колиж знов прийде діло до нострифікації, буде міністерство освіти в Празі робити нові трудноші й обмеження. Як мені відомо, вже в 1920 році дві дівчини з відси були у Василіянок у Львові (пп. Фленківна й Кондратовичівна), але чи не цілий рік чекали на дозвіл міністерства, чи може шкільної ради, мусіли вчитися по польськи й по році вернули мабуть і не дочекалися дозволу. Тому, що проба не вдалася, більше мабуть ніхто її не повторяв. Требаб знати, як тепер ішлаб справа з тим дозволом, з оплатами і т. п.

А справа грошева! Автор статті завзиває управи галицьких бурс, аби резервували місця для тутешніх учнів. Трошки воно за скоро! Але мені важне: хто платить? Кошти утримання учня тут лекші ніж у Галичині. У нас біднйй, відзначаючий учень має в держаному інтернаті безплатне приміщення, добрий учень платить половину. Крім того міністерство освіти дає допомогу на так звану „одежну акцію“, складками доповняється ті фонди і в зимі купує дирекція гімназії бідним учням одежу, черевики, светери і т. п. Бідні учні дістають в часі перерв у зимі безплатно горяче молоко. Взагалі держава так піклується учнями, що нераз я це говорив і нині це повторяю, що хотів би, аби колись і ми були всилі так піклуватися українськими школами, всякого роду курсами і т. п., як це робить ЧСР на Підкарпатті. (Хаос щодо мови чисто місцевий виріб).

Лекше представляється справа університетських студій, але тут знов виходить нова біда. Нині є факт фактом, що студенти університету мандрують зі сходу на захід — а не навпаки. Студентів з Польщі найдете в ЧСР, в Австрії, Німеччині, Швайцарії, Італії і т. д., але не знайдете студентів тих країв масово наприклад у Кракові, Варшаві. Що малиб студенти фільософії, тутешні україністи, студіювати у Львові коли там і українська література йде по польськи, а в Празі по українськи. Українська історія йде в Кракові по польськи, а в Празі по українськи. Що лишається?! Медицина? Її студіюють нині в Празі, Відні, Парижі... Лишається одна теольоґія. І її студіюють студенти з Ужгороду, Хусту, Пряшева... у Львові. Нині ці одні студії можливі.

Зближення між молодю нині можливе: 1) в Празі, де учаться студенти із Галичини й Закарпаття; 2) в Духовній Академії у Львові; 3) при екскурзіях в часі ферій. Зближення не така легка річ, коли воно має бути не романтичне, — а реальне. Великої терпеливости до того треба, великого знання відносин, великої посвяти. Дехто з наших галичан любить і завжди хоче грати ролю учителя, хоч не завжди є учень радий слухати, хоч не завжди й уміємо та маємо що учити. Ось перед вакаціями були вечорниці, чи якась інша забава в Празі. Влаштували її студенти українці галичани й закарпатці, мали зблизитися, але при кінці посварилися. Один із тутешніх теольоґів оповідав мені, що коли став у Львові уживати діялектичних форм, його висміювали. Воно справді смішно, коли хто говорить: кунь, вул, вун, але коли хто хоче навязувати зносини, не сміє висмівати ні наймешної хиби свого товариша.

Д-р Володимир Бірчак.

Румунський соц. демократ про положення українців у Румунії.

В букарештенському парляменті забрав 19 ц. м. слово посол д-р Лотар Радачану (соціял-демократ), який говорив про положення української меншости в Буковині. Бесідник указав на те, що українцям забрали культурні права. Адміністративні органи, говорив бесідник, поповняють під цим оглядом зловживання. Безоглядне поведення викликало серед українських мас глибоке огірчення. Бесідник домагається, щоби рум. уряд респектував права української та інших меншостей на матірню мову в школі й адміністрації.

На освітньо-виховні теми.

Значіння книжки як виховуючого чинника.

I.

У нас ще в дос. мало розуміють значіння книжки, як виховуючого чинника. І тому поважні змістом книжки з ділянки красної чи наукової літератури лежать роками нетикані на книгарських полицях та в шафах бібліотек. А тимчасом наша молодь тратить свій зір на читанні сензаційних повістей з тенденційною закраскою, які зовсім не причиняються до духового й інтелектуального розвитку, навпаки, здержують його, стають основою зросту всяких первісних інстинктів, які стрічаються у диких народів та є причиною всякого роду психічних збочень.

А прецінь добра книжка відсвіжує духа, розбуджує його бистрість і справність.

Перебування з великими умами та характерами, з правдою, добром і красою — це найбільша розкіш, яка зливе із свідомости поглиблення та піднесення духа, яка заповнює нам ціле життя, є джерелом неодних щасливих життєвих хвилин, додає нам охоти до витревалости і до дальшого читання книжок. Добра книжка отвирає наші серця й уми на добрі впливи чужих думок і почувань, не допускає до замкнення себе в самому собі, до психічного здичіння. Книжка є засобом праці над усамостійненням думки.

Треба зрозуміти, що сила науки і знання не приходить виключно крізь брами університету — вона промовляє до нас із сторінок кожної доброї книжки.

Ніщо не може заступити книжки! За кілька золотих стають нашою власністю найбільш величаві думки наукових ґеніїв, найцікавіші описи подорожей та природи, найбільші поеми серця та результати суспільної, політичної чи іншої праці.

Вартість книжки оцінюємо на основі того, як вона зміцнює радісне самопочуття та додає сил до життя, оскільки її бажає душа та потребує серце, оскільки розбуджує велику цікавість і приковує до себе думку. Тому треба читати тільки красні твори, а читати їх цілою силою серця та розуму.

Одиниця, поки забереться до читання, мусить у першу чергу призадуматися над добором книжок. Бож багато книжок пишуть скоро, недбайливо, для зиску та заробітку. До таких належать передовсім усякі політичні памфлети і романи. Книжки, писані для підхлібнення загалові, для моди — не повинні бути ніколи лектурою правдиво освічених людей. Таким книжкам не варто посвятити хоч би й короткої мінути.

Твори правди, краси й удосконалення — це найвідповідніше джерело для тих, що хотять згасити спрагу духа. Тільки такі книжки вироблять в одиниці здібність оцінки кожної книжки, яка колинебудь впаде в її руки. Серед цілої повені лектур найліпшими є ті, які є джерелом підйому духа, які зміцнюють основи поведінки й отвирають нові перспективи. Лиш дійсні скарби літератури, науки і мистецтва здібні розвивати душу.

Треба все тямити на одну засаду, а саме, щоби не читати другорядних вартостей, коли ми не пізнали ще першорядних. Цього вимагає льоґічна економія часу і праці.

II.

Пригляньмося на хвилину деяким родам лектур, які сповняють вище згадану ціль.

До першого роду належать життєписи й автобіоґрафії духових провідників нації, одиниць, що були великими індивідуальностями, що вказували шлях поступу, що своєю витревалістю й освітою піднялися понад загал, що не лякались смерти чи мук та здирали маску правди з брехні, маску щирости з облуди, маску мудрости з ґлупоти.

В життєписах та автобіоґрафіях пізнаємо характери великих духів, ідеї і почування, їх боротьбу за нові ідеї і думки. Не тільки пізнаємо, але й ставимо їх перед собою, як взірці гідні наслідування. Кожна думаюча одиниця цікава пізнати розвиток ґеніїв, варстати їх праці, джерела їх сили, глибину їх почувань. Тільки ґлупі або еґоїстичні одиниці не можуть оживитись споминами про тих великих людей, яких стрічаємо всюди: в палатах і в робітничих хатках, на барикадах та у вязницях.

До другого роду гарної і доброї лектури належать ті твори, в яких головну ролю відграє естетичний чинник. Таким є красна література, описи подорожей і контемпляція природи.

Естетичний чинник — дуже важний для освіти та виховання. Без нього і життя булоб понуре і виховання неможливе, оперте виключно на розвитку диких інстинктів. Тому треба конче вжити всіх способів, аби розвинути в собі здібність вражливости на красу природи, душі, добра і правди. А коли станемо на становищі, що тільки лектура красної літератури розвиває цю здібність, то ніхто не може легковажити собі книжки, цього найінтеліґентнішого засобу естетичного виховання та освіти.

Життя людини замкнене в тісних рамцях суспільних обставин. Твори краси позволяють нам стати на інших становищах, відчути інші ситуації. Одначе хто стратив здібність відчути красу — той стратив щастя, частину інтеліґенції, той стратив основи моральности, які полягають на відчутті краси у всесвіті. Тому в першу чергу треба пізнати в цілости архитвори української красної літератури, вжитися в них, присвоїти їх духа.

В поезіях наших поетів-ґеніїв знаходимо богатий скарб великих думок, високих почувань, чаруючої краси.

Окрім національної літератури требаб конче сягнути і до всесвітньої і там шукати тих взірців, які наслідували ріжні творці та ріжні школи в ріжних епохах часу.

Лектура красної літератури дає нам ще одну користь — опанування своєї мови. Мова перебуває шлях еволюції й обовязком кожної інтеліґентної одиниці є брати в ній участь, розвивати це знаряддя праці, творити правдиві вислови (означення) своїх думок, почувань і всяких духових переживань; словом — дбати про те, щоб наша мова була все жива. А як багато людей, хочби з вищою освітою, є у нас далекі від цього ідеалу!

Думки великих подорожників, їх враження і спостереження, овіяні щирістю, неустрашимістю, їх описи нових та далеких країв і їх пригод — мають велике значіння для загальної освіти. Обсервація цілого богацтва явищ краси в живій і мертвій природі є також знаменитою школою для розвитку почування краси.

Вкінці мушу ще згадати про ті сильні моральні й естетичні пориви та почування, які творяться у хвилинах контемпляції й екстази. Думка пробігає тоді світи, старається відгадати велику загадку.

Так! У хвилинах контемпляції краси природи — душа піднимається в гору, всесвіт набирає імпонуючої сили. В таких хвилинах одиниця відчуває таємну звязь всесвіту і всіх річей, нескінченість, вічність, гармонію... Тоді людська душа овівається такою атмосферою почувань і думок, що важко її словом змалювати.

Хвилі екстази й контемпляції краси, викликані відповідною лектурою, не дадуться ніколи забути, без огляду на те, чи перед очима нашої душі буде бурхливе море, чи сніжні верхи Альп, чи наші рідні Карпати, чи гуцульські полонини, чи поля памятних боїв за волю рідного краю.

Степан Конрад.

Муссоліні не вірить в можливости тревалого миру.

Муссоліні мав з кореспондентом „Ню Америка" інтерв'ю, в якому виразно сказав, що на підставі дотеперішніх своїх досвідів прийшов до переконання, що інтернаціональний мир на довший час є неможливий. Ця його думка не свідчить, що Муссоліні взагалі не хоче миру. Навпаки, він бажає мирового поладнання всіх пекучих справ, але дивлячись на тактику сучасної політики, мировою дорогою цього осягнути не вдасться. Якщо не прийде до радикальних змін, то без сумніву прийде до війни, в якій згине сучасна цивілізація та її здобутки.

До положення Злучених Держав завважує він, що капіталізм котиться до упадку, неважні будуть незабаром воєнні довги та репарації. Злучені Держави мусять привикнути до тих думок. Про прогібіцію висловлюється Муссоліні як про явище неморальне. (УП).

Велика рідношкільна маніфестація Гуцульщини.

ПОСВЯЧЕННЯ РІДНОШКІЛЬНОГО БУДИНКУ В КОСМАЧІ.

Прегарна, вимріяна, погідна днина 14. серпня 1932. З верхів Космача і інших ближчих й дальших громад линуть гуцули й гуцулки у своїх пречудних мальовничих строях і заповняють по береги велику місцеву церкву. Не стає для всіх місця, тому багато „облягає" церкву довкола і слухає святочно богослуження, яке відправляє о. мітрат Базюк зі Львова в асисті оо. **Угорчака і Пастушенка.** Хор українських літників під батутою проф. **Дм. Николишина** з Коломиї підносить святочну хвилю. При кінці многоліття всім тим, що причинилися й причиняються до величної рідношкільної будівлі, Т-ву „Рідній Школі" та її Головній Раді і цілому українському народові; о. мітрат Базюк в ядерних і приступних словах подає значіння нинішнього свята і „Рідної Школи" взагалі і висказує подяку всім ініціяторам, організаторам і учасникам нинішнього празничного свята. Величавий гимн-молитва „Боже великий, єдиний" лунає з хорів і тим закінчується церковне богослуження.

На церковному подвірю вже жде духова орхестра, що прибула з Печеніжина. Впорядчики „в поті чола" працюють над впорядкуванням процесії. Це не приходить так легко, коли зважити, що на свято прибуло біля 6.000 осіб. Численно явилася також українська інтелігенція. За короткий час процесія впорядкована і могутній похід з хором і орхестрою на переді рушив з місця. Для завершення походу аж просилася бандерія. Та коломийське староство в останній хвилі заборонило участь бандерій у поході.

Біля цвинтаря задержався весь великанський похід і о. мітрат Базюк в асисті оо. Угорчака і Пастушенка в супроводі хору і численних трембіт відправив панахиду над гробом бл. п. **Василя Іваничука,** що подарував півморгову площу під будинок „Рідної Школи". Переходячи біля хати покійного Василя Іванчука задержався похід другий раз, а голос трембіт знов понісся горами і сповістив світові, що український нарід вміє пошанувати память тих, що памятають на „Рідну Школу".

Гарно прибраною тріюмфальною брамою входить могутня процесія на шкільне подвіря. Рідношкільний будинок обмаєний, заквітчаний, прибраний синьо-жовтими прапорами, біля нього обширна трибуна. Починається акт посвячення рідношкільного будинку, якого довершує о. мітрат Базюк.

По закінченню посвячення голос трембіт сповіщує початок святочної академії.

Святочну академію відкриває довшою добре обдуманою промовою голова кружка „Рідної Школи" в Космачі о. Угорчак. Історію збірних лекцій і кружка „Рідної Школи" ім. Маркіяна Шашкевича в Космачі-Плаюц відчитує з пропамятної книги рідношкільний учитель Шумилович, а також перечитує імена всіх, хто і чим причинився до будівлі того рідношкільного будинку.

З черги загремів бадьорий гимн „Рідної Школи" композиції Ярославенка. І почалися привіти.

Перший привіт виголосив урядуючий заст. голови „Р. Ш." о. мітрат Базюк від Головної Управи „Р. Ш." у Львові; дальше о. Микола Угорчак від кружка „Р. Ш." в Космачі-селі; інж. Богдан Велигорський від філії „Просвіти" в Коломиї; п. Карло Гінчицький від повітового секретаріяту „УСРП"; посол. Юра Чукур від „УНДО-ня" та Української Парл. Репрезентації; п. Іван Кузич від кружка „Р. Ш." і всіх установ Березова; д-р Колянковський від кружка „Р. Ш." і всіх установ Делятина; п. Зеленко Василь від Т-ва „Каменярі" в Космачі; п. Іван Лазарович від усіх установ Бані Березової; п. Дручків від кружка „Р. Ш." і всіх установ Брустур; д-р Чумак від кооп. „Будучність" з Тернополя і всіх установ Тернопільщини; п. Гриць Гаврищук від чит. „Просвіти" і кооп. в Космачі та ред. Іван Герасимович від редакції журнала „Рідна Школа". — Крім того наспіли на це свято письменні привіти, які відчитано, а саме: від кружка „Р. Ш." в Яворові, від кружка „Р. Ш." ім. Івана Франка та читальні „Просвіти" у Ворохті, від чит. „Просвіти" в Ключеві Великім, від кружка „Р. Ш." в Шешорах і спільний привіт від читальні „Просвіти", Т-ва „Луг" та кооператива „Верховина" і „Лебедин" в Шешорах. Заразом ці шешорські установи переслали 5 зол. готівкою.

В часі виголошування привітів гості вписували свої жертви до пропамятної книги. Тепер слідував попис рідношкільних дітей збірних лекцій в Космачі-Плаюц під проводом рідношкільної вчительки Михайлини Кожухівської. Сміливий виступ рідношкільної дітвори: гарно виконані хори, зі зрозумінням і чуттям виголошені декламації нашими найменшими відразу полонили тисячі присутних і дали наглядний образ і доказ, чим є „Рідна Школа" і в чому її сила для українського народу. Оплескам не було кінця, а деякі точки приходилося повторяти. На закінчення діточі вправи вільноруч зі жовто-синіми прапорцями і топірцями захоплювали учасників свята.

Після перерви, яку виповнила орхестра з Печеніжина, мішаний хор українських літників під управою проф. Дм. Николишина з Коломиї відспівав кантату Івана Франка-Ярославенка: „Розвивайся лозо борзо", тихсамих авторів „Місяцю князю" і три ефектовні народні пісні, гармонізації Кошиця, а мужеський хор Нішинського: „Закувала та сива зазуля" і Вахнянина „Хор Норманів", що бравурним виконанням зробив сильне враження.

Свято закінчено гимном „Ще не вмерла Україна", який відспівали: мішаний і мужеський хор, рідношкільна дітвора та всі учасники свята.

Вечором відбулася в салі місцевої читальні „Просвіти" театральна вистава „Учитель", комедія в 3 діях Івана Франка, силами місцевих гуцулів. І на цьому закінчено велике цілоденне рідношкільне свято в Космачі. Крім великого морального успіху — дало свято поверх 300 зол чистого доходу на „Рідну Школу".

Учасник.

Французька фльота в Каналі.

„Дейлі Телеграф" оголосив статтю свого кореспондента про перенесення фльоти до Каналу. Франція, яка досі концентрувала свою фльоту на Середземному Морі, є тої думки, що обезпечення вимагає сильної фльоти в Каналі. Тому рішено перенести там два великі панцирники під командою здібного адмірала. Під його руку дали теж пять лінійних кораблів, сім штурмових і сім підводних лодок. Французька тактика повстала наслідком зростаючої німецької морської сили. (УП).

Кріза минає?

БРЮСЕЛЯ, 22. VIII. ПАТ. В Антверпії замітний на брилянтовій біржі великий рух. З Америки та Індії прибуло багато купців, що роблять великі закупи. Брилянтова біржа має великі грошеві обороти на суми, знані тільки в часах великих достатків. Слід зазначити, що в часі літних ферій рух буває тут звичайно слабший. Оживлення в діямантовому промислі вказує, здається, на заломання світової господарської крізи, бо люксусовий промисл є все ознакою добробуту.

Німецька позичка для Румунії.

З Букарешту повідомляють, що один з великих німецьких банкових концернів згодився дати румунському міністерству господарства позичку в двох ратах, одну понад 300 міліонів леїв для виплачення премій на вивіз, другу від 200 міліонів леїв для фінансування засівів. За те Румунія мусить спровадити з Німеччини товарів на суму 300 міліонів леїв із першої рати. (УП).

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 24. СЕРПНЯ 1932.

ІР. МАНДЮКОВА.

Опера в цопотському лісі.

Ви беззглядно мусите бути на лісовій опері. — рішуче сказав Ромко й так переконуючо поглянув на мене, що ложечка, замість в устах, з хлюпотом потонула у склянці чаю.

— В засаді не маю нічого проти — але прошу, оскільки можливо, не підносити в цей спосіб голосу!

Ромко високо підніс брову зглад правого ока й завзято почав гризти бублика, ніби забуваючи про оперу.

— Нуу? — питаюсь кузина, що з оперою?

— З оперою? — кажете. Ви мусите бути, це невідкличний факт. Бути в Цопотах і сидіти в залі... ех!

— Купуйте білети й годі! Потім не стане!

— Ех! Не стане, — кажу, жартуючи — зоставлять вам крісла.

Ромко розсердився не на жарти.

— Ви думаєте, що тут провінція? Тут нема жартів, не купите білетів тепер, так розкуплять усі й ви лишитесь на леді.

Лісова опера — це не щонебудь, в ній співають найкращі співаки, грає знаменита орхестра, а сценерія, освітлення, чар природного окруження... ах! — і він прицмокнув губами, наче перекупка, що прихвалює свій товар.

— Чи припадково не дістав ти дещо за агітацію? — питаю з усміхом.

Ромко химерно примоpщує ніс і не відзивається, мовляв: Говоріть собі здоровенькі, на це у вас язичок...

Читаю в його думках і бачу, що відносини можуть настати напружені, тому швидко підсуваю тарілку зі „солодким", яка роззброюючо ділає на нього.

Рішаюся.

— Знаєш, хлопчику, от ми зараз зберімся й ходім по білети!

— Нарешті сказали ви розумне слово.

Зразу хочу протестувати проти цього „розумного слова", яке мені тільки раз повелося сказати, але розважаю „за" і „проти" та рішаюся не витягати з цього ніяких консеквенцій.

Ми виходимо.

На всіх вулицях бачимо розвішені великі афіші: Лісова опера: „Нвавна" Д'Альбер'а, а далі в кожному виставовому вікні фотографічні знимки головних акторів: Пістор з Байрайту як Педро, біля нього ясноволоса Єлисавета Омс, його партнерка Марта, Гофман з берлінської опери, Ельза Блянк, Бакланов і т. д.

Усюди, усюди їх повно, дивляться на нас з кожного кутика. Біля них книжки з текстом опери, програми, описи артистичної карієри.

— Дивіться, ось там уже якийсь услужний купець оголошує: Купіть електричні лямпки, а буде вам вигідно йти в ліс на оперу! А в цукорні знову журяться, щоби ви припадково не пішли на оперу без цукорків, навіть дроґерія дбає, щоби ви мали зі собою кольонську воду до відсвіження, а ось у складі меблів подають вам уже стільчики, якщо ви хочете купити стояче місце. Ви не потребуєте купувати його, ні, він хоче вам позичити, от і все, щоб ви часом не втомилися. Бачите, як німці дбають, щоби свому гостеві у всьому догодити!

Про свої вистави кричать і розголошують славу акторів два місяці перед виставою, а в нас? Розліплюють оголошення в день вистави.

Приходимо перед книгарню, в якій продають білети. Перед виставовою шибою людей ціла громада, стаємо й ми в чергу. Думаю, котрі місця брати.

— Найкраще булоб на переді, все гарно видно, чути голос...

Ромко сміється, не знаю чому...

Питаюсь купця, по чому місця.

— Ті на переді по 12 ґульденів, — відповідає зовсім спокійно.

— По чому? — питаюсь іще раз, бо здавалося мені, що причулася мені ця велика сума.

— По 12 ґульденів — відповідає чемно і додає: Минулими роками місця були дорожчі, але тепер, з огляду на крізу...

Нерішена, штуркаю Ромка й шепочу: Бачиш! Намовив — купуй тепер! 12 ґульд. це ж наших понад 20 золотих.

А він підсміхається:

— Щож великого, можете купити місця стоячі. Цеж не провінція, де всі „риби" мусять сидіти в першому ряді!

— Я? Стоячі? — недовірчиво дивлюся на мого провіґодавця.

— Розуміється! Щож великого? Не такі ви стоять...

Хочу щось відповісти, але прикусую наразі язик і купую стоячі по 3 ґульд.

(Продовження буде.)

Одна резиґнація.

Слушне становище українського громадянина до поведення повітового державного проводу в Ліську.

Тому, що анальогічні випадки є у всіх повітах, уважаємо за вказане подати до відома загалу відпис письма, яке вислав д-р Вітошинський до Повітового Виділу в Ліську. Те письмо звучить:

„До

Шановного Тимчасового Повітового Виділу в Ліську.

Письмом з 14. червня 1932 р. повідомлено мене, що на зібранні дня 25. березня вибрали мене членом Ради Комунальної Каси Ощадности ліського повіту.

Дальше я довідався, що крім мене вибрали рівнож і гр.-кат. пароха о. каноніка Юліяна Чучкевича, а з інших 8 членів Ради Каси — сімох є поляки, а один жид. Тому, що українці в тому повіті становлять більше як 70 проц. населення, уважаю, що репрезентування їх в інституції, якою є Комунальна Каса Ощадности, за яку ціле населення повіту відповідає своїм майном, повинно бодай вчасти відповідати процентовому відношенню скількости населення. Тимчасом вибрано лише двох українців, що не стоїть у ніякому відношенні до процентової скількости українців у повіті і не забезпечує їм належного впливу на хід праці Комунальної Каси Ощадности.

Крім цього ВП. предсідник, оповідаючи про гідні пожалування події в Берегах на засіданні Повітового Виділу в Ліську дня 22. ц. м. ч. 509/5 ех 32 — кілька разів відізвався „ск..., сини українці". Такі слова ображують святі народні почування українського населення і викликують атмосферу, в якій стає неможливою співпраця у фінансовій інституції. Тому заявляю, що вибору на члена Ради Комунальної Каси Ощадности в Ліську приняти не можу і з нього резигную".

До повищого письма додамо ще, що вже після уступлення п. д-ра Вітошинського з члена Ради Комунальної Каси другий українець, інтеліґент п. С., на останнім засіданні Виділу Повітової Ради в Ліську, хоч знав про подані вище вислови п. Верштайна, голосував за внеском, щоби на прощання п. Верштайна признати йому за його працю, як шефа Повітової Ради, гонорар у сумі 500—600 зол.!

—o—

Радіовиставка в Берліні.

Щойно в 1924 р. радіо стало загальноприступним у Німеччині. Від того часу датується розвиток німецької радіо-промисловости. Річні вистави є підсумками кожночасового стану й осягнення успіхів широко розгалуженої радіотехніки.

Пригадуємо собі першу німецьку Радіо-виставу в Берліні в 1924 р. Будинок „Спорт Палясту" був надто великий для всього виставленого. Впорядчики мусіли прилучити ще і спорт, аби заповнити місце. А яке враження зробила ця вистава на всіх відвідувачів, між іншими й на підписаного.

У пятницю, 19. серпня ц. р. відкрили девяту німецьку Радіо-виставу. Замісць одного будинку, аж 6 галь площею 25.000 кв. метрів. Перспектива часу і розмірів вповні вистарчає для порівнаня сучасного стану з першими початками. Про це можна булоб довго писати. Досить пригадати собі закінчення допису в „Заграві" (із 1924 р.): „на порядок денний приходить *проблема* далекозору..." Сьогодні це вже не є проблемою. Перед нами видосконалені апарати далекозору. Від фільмової знимки до передання на віддаль готового образу минає 20 секунд.

Наведений приклад є мірником поступу за 8 років. Побіжний огляд вистави в тому нас переконує. На чоло приймачів вибивається „Супергет", що дає змогу автоматично „ловити" який-небудь посилач з абсолютним відокремленням від сумежних хвиль. Ця конструкція відсуває на задній плян всі дотеперішні приймачі, які лише під орудою вправних рук і пальців по довгих муках дають бажані стації. Охорона від перешкод є другим осередком уваги відвідувачів. Звукова фільма. — Архів звукових плит. — Радіо-література. — голосники найновіших конструкцій. — Посилачі і приймачі далекозору. — Електрична музика.

І від короткого поверховного огля[illegible] крутиться в голові. Не виходиш з дива, що радіотехніка робить навіть в часах найбільшої світової скрути такий неймовірний поступ. Повстає питання: які ще *проблеми* стоять перед радіопрацівниками?

На це [illegible] дадуть відповідь наші фахівці.

— о — ів.

ПОЖЕЖА В КРАКІВЦІ.

У Краківці в ночі ок. 1. год. виб[illegible]ла пожежа в середмісті. Згоріли будинки Н. Гнатюка, Анни Дельманович і хата Н. Дубеля. У госп. будинках згоріло збіжe й сіно.

Закарпаття.

Закарпаття дістане 1,900.000 ч. к. на направу не-державних доріг.

На цьогорічні направи недержавних доріг у Чехословаччині назначили 90 міліонів ч. к. З того на Чехію 52,062.50 чк.,на Моравію 22,116.250 чк., на Словаччину 13,931.250 чк. А на Підк. Русь всього 1,900.000 чк. Як видно, то Підкарпаття як сирота в мачухи, бо з 90 міліонів дістане лише не цілком 2 міліони. А чому- На це моглиб відповісти одинокі спасителі Підкарпаття — аграри.

Народні свята.

Філія „Просвіти" в Рахові уладила в неділю 14. ц. м. велике окружне освітнє свято при співучасти всіх окружних читалень. Свято відбулося з богатою програмою, на яку зложилися: похід містом, академія на площі „Сокола", вистава українських книжок, а вечором амат. вистава в салі „Корзо". У святі взяло масово участь гуцульське населення з цілої околиці.

Того самого дня відбувся 10-літній ювилей т-ва „Січ" в Перечині з такою програмою: вільні вправи, футболеві змагання, плястичні рухи дівчат, співи, декламації, вистава „Свято в Чигирині" на площі вправ і „Гріхи молодости" вечором у салі І. Т. С.

Померли.

о. Віктор Шелькїв, канонік Мукачівської Епархії, член управи української христ.-народньої партії, член дирекції Підкарпатського Банку, голова товариства „Уніо", голова централі Марійської Конгреґації для молоді, помер 31. липня ц. р. в Рімавській Суботі.

о. Сіон Сильвай, парох в Туря-Реметах, письменник москвофільського напрямку і діяльний член „Общества Духновича", помер 15. ц. м.

—o—

По широкому світі.

— Бувший афганський король Аманула, що живе на засланні в Римі, займається посередництвом продажі реальностей.

— Бразилія обнизила на 50 проц. мито на ріжні товари м. ін. на цемент, мідяний дріт, алюмінієву бляху і т. п.

— В Італії опрацьовують новий фашиcтівський статут.

— На днях в Італії відбудуться сухопутні маневри при участи 50.000 війська.

— В Італії число безробітних зросло в останнім місяці на 26.000, або до заг. цифри 931.000.

— Повстанчі війська в Бразилії перейшли в районі Мантекієра до наступу, який урядові війська відбили.

— Наслідком вибуху в порохівні в Потрелільос (Чіле) згинув інжинір і 4 робітники. Багато робітників ранених.

ОСТАННІ ВІСТИ

УБИВСТВА.

65-літній господар у Магерові Андр. Вальтер почув у ночі гавкіт собаки. Думав, що злодії закрадаються до хати, тому вийшов на подвіря. В тій хвилині впало кілька крісових стрілів. Раненого господаря перевезли до шпиталю в Жовкві, де він помер. Як підозрілого в убивстві арештували Івана Басса.

СТАНИСЛАВІВ, 22. 8. ПАТ. У Лоевій, пов. Надвірна, револьверова куля ранила залізничника Ліщука як збирав гриби. Раненого відвезли до шпиталю, де він помер. Шукають убивника.

ПОТОНУВ ПІДЧАС УТЕЧІ.

СТАНИСЛАВІВ, 22. 8. ПАТ. На дорозі в Бакотині (пов. Жидачів) напав невідомий чоловік на господаря Гр. Савчина, що вертався зі Журавна до Рогатина. Загрозив господареві, що вбе його та зрабував 17 зол. і упряж. Потім сів на свого коня та втік у ліс. Поліція арештувала Мик. Волча з Новошина пов. Жидачів. Савчин пізнав його. Підчас переправи поромом через Дністер до поліц. станиці в Журавні Волч хотів утікати, кинувся в воду й утонув. Тіло віднайшли та зложили в трупарні в Журавні.

ПОЖЕЖА ЛІСА.

СТРИЙ, 22. 8. ПАТ. У Лисятичах згоріло 90 морґів сіна і 18 морґів вільхового ліса. Пожежа повстала з вогню, що його розпалили пастухи в полі.

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИ ВОЛЯТЬ НІМЕЦЬКИЙ УРЯД.

Соціял-демократична фракція з німецького райхстаґу відбула засідання, на якому рішила зголосити зараз після відкриття райхстаґу внесення на заяву недовіря для уряду ф. Папена. Крім того соціял-демократи виступлять з домаганням, щоби знести всі декрети і надзвичайні розпорядки, які появилися від часу створення уряду Папена. В ділянці господарської політики німецькі соціялісти домагаються оживлення гірництва, хемічного й бетонового промислу та великих банків. Інші внесення домагаються вивласнення великих землевласників і спеціяльного крізового оподаткування великих доходів і маєтків, редукції високих платень державних урядовців і приватних установ, які беруть субвенції від урядів або залягають з податками. Спеціяльне внесення домагається врешті відкликання відшкодовань, які німецька республика признала бувшим династичним родам у Німеччині.

Панує думка, що як до 30. ц. м. не прийде до порозуміння, ф. Папена і ген. Шляйхера з Гітлером, кабінет Папена провалиться наслідком внесення соціял-демократів. За внесенням будуть голосувати соціялісти, комуністи, демократи, центровці і, якщо не прийде до порозуміння, гітлерівці, а це разом дало би велику більшість.

ПРУСЬКИЙ СОЙМ.

БЕРЛІН, 22. 8. ПАТ. Пруський сойм скликали на 23. серпня.

5 СМЕРТНИХ ПРИСУДІВ.

БЕРЛІН. 22. 8. ПАТ. У Байтені закінчилася розправа проти 5 гітлерівців, які вбили робітника Пецуха в Потемпі. На кару смерти засудили обв. Котіша, Міллера, Вольніца та Ґрефера за вбивство на політичному тлі. Головного обв. Ляхмана засудили також на кару смерти за підюджування до вбивства. Гоппе дістав кару 2 літ тюрми, трьох інших обв. Гадаміка, Новака та Чая увільнили.

Кріваві демонстрації після присуду.

БЕРЛІН, 22. 8. ПАТ. Після присуду в байтенськім процесі прийшло в суді та на вулицях до ексцесів нац. соціялістів. Інтервеніювала поліція озброєна крісами й шоломами. Нац. соціялісти з окликами „Гайль Гітлер" вийшли зі суду. Присутний на салі провідник шлеських пробоєвих відділів Гайнес крикнув: „Цей присуд це хвиля, що зворушить усю Німеччину"! Після того, як гітлерівців виперто зі суду вони уладили похід, попереду якого ішли військові формації, що вантажними автами приїхали з Бресляву. Щойно після довшого часу вдалося поліції очистити площу й вулиці біля суду.

„Берл. Тґт." повідомляє, що велика юрба окружила була суд, щоби припустити наступ і увільнити засуджених. У багатьох жид. крамницях і в ред. соц. часопису вибили шиби. Приходило кілька разів до перестрілки.

ТАРНІВСЬКІ ГОРИ, 22. 8. ПАТ. Нац.-соц. орган у Байтені „Дойтше Остфронт" в надзв. виданні обговорює смертний присуд та широко обговорює прокураторське внесення. Під впливом тієї статті судову салю, в якій ішла розправа, здемолювали. Вибили виставові шиби в ред. „Фолькcвахт".

СПОРТОВІ ДУЖАННЯ.

У понеділок, у третьому дні дужань, Валюшевський положив Міяцца в 11 хв. Ґарковенко, схвильований брутальністю бельґійця Тібермінта, вдарив його пястуком в ухо, так що бельґієць звихнув собі руку й не хотів дальше боротися. Судді признали побіду Ґарковенкові. Еспанець Олівера в 5. хв. поклав нельсоном Любушку. Боротьба Торнова (Варшава) з німцем Вілінґом дала нерішений вислід. Кравзер, жид зі Станиславова, в 5. хв. поборов лодзянина Ґурського.

Сьогодні у **вівторок** змагаються: Ґарковенко-Колеф (Бесарабія), Вілінґ (нім.)-Ґурський (Лодзь), Любушко-Прохаска (чех), Тібермонт (бельґ.)-Торнов (Варш.) і Штібор (югосл.)-Кравзер (жид).

—o—

НОВИНКИ

— **Конфіската „Діла".** Вчорашне (185) число „Діла" заняло городське староство, сконфіскувавши два уступи із передовиці. Є це 28 конфіската „Діла" цього року.

— **Засідання Української Парляментарної Репрезентації** в дуже важних справах відбудеться в середу, 24. ц. м. в домівці Народної Канцелярії у Львові. Початок в 12. год. впол.

— **Проти підвишки університетських оплат.** Дня 18. ц. м. відбулося в Дрогобичі в салі Зоря-Штерн студентське віче в справі підвишки університетських, пашпортових і нострифікаційних оплат. Віче ухвалило резолюцію проти нових розпоряджень і вибрало комітет, що працює спільно з бориславським комітетом. Від українців увійшли до комітету абсольвентка Базарківна і студ. вет. Ст. Кобрин. Комітет взиває всіх студентів до співпраці в його акції.

Оголошення, оповістки, місцеві як і з провінції оголошуватимемо тільки за попередньою присилкою належитости. Незаплачені заздалегідь оголошення не будуть поміщені.

— **Зробили собі сатисфакцію.** Президія Української Академії Наук в Києві виключила із своїх членів професора д-ра Володимира Левицького зі Львова, що сповняє тепер обовязки голови Наукового Твариства ім. Шевченка. Як відомо, проф. Левицький зрікся свого часу членства Київської Академії та вислав протест против терору, який радянська влада розвела проти українських учених. У своїй резолюції київська Академія, що находиться під рукою більшовицького комісаря Шліхтера, називає проф. Левицького „слугою польського фашизму".

— **Сумні події зайшли в селі Оприлівцях пов.** Збараж, де між місцевим українським парохом і громадою йде спір за сіножать. Парох спровадив великий відділ поліції (20 люда), яка почала „успокоювати" громаду. В сутичці одну селянку тяжко побили. Другий раз на поміч парохові прийшли крім поліції ще „стшельци", а тепер поліційна сторожа пильнує весь час сіножати, щоби не забрала її громада, яка давніше її вживала.

— **На 100 посад 11.000 кандидатів.** Статистичний уряд в Лодзі обчислив відношення числа кандидатів до вільних посад за час до 1. червня ц. р. Показалося, що в групі умових службовців на 100 посад припадало 11.203 кандидатів; в групі текстильній 7.010 кандидатів; металівців 3.262 і т. д. Пересічно на 100 вільних посад у поодиноких званнях припадало 2.085 мужчин і 1331 жінок, але то пересічно. Ті цифри говорять найкраще про економічні відносини в Польщі.

— **Смерть за крадіж бараболі.** Андрій Грицук з Горучку пов. Дрогобич вибрався в ночі при місяці в поле за бульбою, але чужою. Побачив його полевий сторож і коли Грицук почав утікати, двома стрілами з рушниці положив його трупом. Справою занявся дрогобицький слідчий відділ.

— **Дрібні вісти.** З днем 1. вересня ц. р. покажуться в обігу срібні 10-золотівки. — В Бельску вбив хтось львівського купця А. Блянка, що виїхав туди за товарами. — В ставі коло Сигнівки під Львовом утопився Йосиф Боик, робітник із Лисиничі. — Коло млина Тома при вул. Янівській у Львові найшли в саджавці топільника, в якому пізнали 20-літнього робітника Володимира Пахольчака. — В Ямнім пов. Надвірна злодії обікрали сімох літників на шкоди, що йдуть на тисячі зол. — У Велеховичах коло Золочева утопився в ставі Володимир Пуприк, учень II. кл. української гімназії.

— **Велика спека.** Від кількох днів панує в цілій Европі сильна спека, що йде від заходу. Минула неділя належала до найгорячіших днів, які записали в Німеччині від останніх 80 років. Пополудни нотували температуру 37 степенів у тіні. Люди так шукали прохолоди у воді, що під Берліном топилося в озерах 100 осіб, з чого 12 затонуло. Під вечір перейшли над Німеччиною сильні бурі. Того самого дня в Англії була спека, якої не нотували від 100 років.

— **Спалив ціле село.** Як повідомляє радянська преса, селянин, виделений з колективу в околиці Уфи, підпалив з пімсти будинки збірного господарства. Сильний вітер перекинув вогонь на село, наслідком чого згоріли 42 доми і чотири дальші колективи. Палія разом з жінкою поставили перед суд і розстріляли.

— **Докторка в 20-му році життя.** Один професор у Кельні, що від року дуже рідко бачив на своїх викладах те саме число жінок що й мущин, сказав в дискусії на тему „Жінка у висшій школі" що, якщо жінки є мудріші, то вони ще раз мудріші як мудрі мущини. В педагогічній ділянці, де вже від давна жінки працюють, вони завжди є в числі двох третих. І тут цікавий факт. Недавно 20-літна американка Рут Грубер зложила докторський іспит і то з дуже добрим поступом. Рідко можна найти мущин, щоби в такому віці зробили те саме. Студіювала вона англістику, германістику і історію мистецтва. Після однорічного побуту в Кельні потрафила вона осягнути титул доктора. Є вона наймолодшою докторкою того університету, а навіть в цілій Німеччині. Тепер подорожує по Німеччині, а тому, що матеріяльно забезпечена слабо, заробляє перекладами на англійську мову. Коли у нас жінки цього доп'ють?

— **Утеча з вязниці.** З черновецької вязниці втекли арештанти Коздровський і Романюк. Вони дісталися крізь широкий отвір печі в комин, звідтіля на дах, а з даху зісунулися на вулицю Цецини. Заалярмована поліція обшукала цілу околицю вязниці й арештувала родину Коздровських, яких підозрівають, що помогла в утечі. Однак втікачі щезли без сліду. Оба відомі з багатьох грабіжницьких нападів.

— **Гадина в постелі.** У Ставнім на Закарпатській Україні вкусила гадина д-ра Конечного, лікаря Червоного Хреста. Лікар положився вечором до постелі, коли нараз почув, що в праву руку його щось сильно вкусило. Схопився і побачив, що в постелі лазить гадина. Негайно запустив вкушене місце серум і це врятувало його від смерти.

— **Комітет Академічного Дому** подає до відома, що подання на мешкання в Академічному Домі на шкільний рік 1932/33 треба вносити в непереступному речинці до дня 15. вересня ц. р. до канцелярії Управи Академічного Дому Львів, вул. Супінського ч. 21. До подання слід залучити: 1) Свідоцтво незаможности. 2) Посвідки зі стану дотеперішніх студій (відписи свідоцтв зложених іспитів, колльоквій, відпис індексу, або для гімн. абсольвентів відпис свідоцтва зрілости з поданням, на який факультет кандидат записується). 3) Доказ участи в збірці на Т-во Прихильників Освіти у Львові в 1932 р. 4) Посвідки від місцевих культурно-освітних інституцій і студентської секції. 5) Заяву, що петент як мешканець Академічного Дому буде точно платити належиті оплати за мешкання. Всі подання, крім нововступаючих мусять бути заопініовані студентськими професійними організаціями Основа, Медична Громада, Ватра, Торговельник або студентськими секціями. Не будуть взагалі принимані і розглядані подання тих петентів, що до дня 15. вересня ц. р. не вирівнають всіх залеглих оплат за мешкання в 1931/32 р. і за знищення інвентара.

— **Спростування.** До Хвальної Редакції часопису „Діло" у Львові. В вашому щоденнику з дати Львів дня 16. серпня 1932 ч. 180 уміщено допис п. з. „Хто нехтує українську мову", в якому автор в незгідний з правдою спосіб, подаючи неправдиві факти, старається понизити мене в опінії українського громадянства, закидуючи мені, що я не шаную прав української мови і що в справах, де пізвані є української народности, вношу позви в польській мові. По думці § 19 пресового закону прошу помістити у Вашому часописі слідуюче спростування: Неправдою є, що я як адвокат і член С. У. А. нехтую права української мови і не докладаю відповідних зусиль, щоби рідній мові добути належні їй права, зате правдою є, що я всюди і все, а передовсім в справах судових бережу права української мови, як в письмах внесених до суду, так і на розправах в суді і дорожу ними. Неправдою також є, що я в справі мого клієнта Михайла Проціва з Розвадова вніс до городського суду в Стрию багателярний позов проти двох українських селян з Кавська в польській мові, зате правдою є, що в тій справі пізваний на першому місці Якуб Шуцман з Кавська є німецької народности, а другий пізваний спільник першого називається Іваськуф незнаний мені, якої він народности і про його народність, я, маючи канцелярію в іншому повіті, не міг довідатися. Миколаїв н/Дн. дня 18. серпня 1932. З високим поважанням Д-р Володимир Здебський, адвокат в Миколаєві н/Дн.

— **Вступні іспити до III. кляси дівочої гуманістичної гімназії „Р. Ш." у Львові** (Театинська 10) для тих учениць, що покінчили VI. клясу вселюдної школи, відбудуться дня 2. вересня ц. р. в год. 9. — Зголошення приймає Управа гімназії від 24. серпня кожного дня між 11—12 год.
234 2—3

Всячина.

Уродини й розвиток літака.

Вже перед тисячами літ завидували люди пташкам, що можуть літати у вільнім воздусі. І від толі то вже працювало багато мозків над тим, якби то літати. Перша доба, коли зродилася ця думка, є ще з перед 3000 літ перед Хр. Люди привязували собі крила, виходили на крівлі своїх хат чи на горбки і скакали, махали крилами та пробували летіти. І з тих то часів є легендарне оповідання про перших летунів Дедаля й Ікара.

І довгі століття працювали людські мозки, але праця була завсіди без успіху. А великий італійський маляр Леонардо да Вінчі, що жив у XV. столітті, студіював також летунство. Сам він нічого не збудував, але лишив багато шкіців про вигляд доброго літака.

Щойно 19. століття є початком летунства. І так два брати Montgolfier французи, будували великі бальони з паперу, або з запущеного ляком полотна й огрівали в них воздух, котрий, як лекший від звичайного, став підносити зі собою бальон. У тім самім часі проф. Charles наповняв такі бальони воднем, що є 14 разів лекший від воздуху. Початково до такого бальону причіпляли на сітці кошик і як перших подорожних всаджували барана, когута, качку й пускали в гору. Пізніше, в році 1873, до кошика сів уперше чоловік і літав безпечно. Бальони такі пускали на шнурках і вони могли летіти лише з вітром. А як хтось хотів підноситися вище, то скидав непотрібний тягар, найчастіше мішки з піском, які служили до регулювання рівноваги; якжеж хотів злітати, то поволи випускав газ. Такі бальони почали були вживати на війнах, для обсервації ворожих сил, як також до регулювання вогню власної артилерії.

Одначе люди цим зовсім не вдоволилися і почали придумувати всякі уліпшення, а передовсім хотіли унезалежнитися від вітру. Поволи будували щораз-то інші, вже кращі бальони з кермами і паровими машинами.

Дня 17. грудня 1903 року вперше у світі брати Райт, американці, піднялися у воздух тільки при помочі машини. Летіли 59 секунд і в тім часі зробили 260 метрів дороги. День цей є днем народин сьогоднішнього літака.

Майже рівночасно у Франції учений Дімон пристосував до своєї машини бензиновий сильник. Завдяки тому в Европі почали літати вже в році 1906. Від цього часу уліпшування машин ішло скорою ходою вперід. Побивали рекорди один за другим. Багато було жертв, але людей учених, смілих не бракувало. Дня 23. липня 1909 р. француз Блеріо вперше з великими почестями перелетів канал Ля Манш (40 км.) у 32 мінутах. А англієць Алькок в році 1919 прилітає з Америки до Европи (3.050 км.) у 16 годинах.

Світова війна дуже вплинула на розвій летунства. Напр.: Франція, зачинаючи війну, мала всього 100 літаків, а кінчаючи, мала їх лиш на фронті 4.000. Літаки в часі світової війни відограли велику ролю. Тоді були виключно дні боротьби у воздусі, напр. 30. жовтня 1918 р. на західнім фронті впало аж 130 літаків.

Літаки є тепер одним з найважніших воєнних чинників, тому кожна держава старається про уліпшення та збільшення своїх сталевих птиць.

З нових книжок.

О. Бочковський: „БОРОТЬБА НАРОДІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНЕ ВИЗВОЛЕННЯ". Видавництво „Обрій". Подебради, 1932. 256 стор. Ціна 50 кч. або 1.50 ам. дол.

Названа тут книга є першою із серії намічених автором праць, які мають зясувати національно-визвольні прямування ріжних народів, у тім числі й українського. На цей раз автор подає історію національного відродження та визвольної боротьби серед маловідомих західньо-европейських поневолених народів, а саме лужицьких сербів, ісляндців, флямандців, катальонців та басків.

У своїх нарисах про визвольний рух серед поодиноких народів автор знайомить читача — для загальної його орієнтації — з географічно-природничими умовинами та історичними фактами, на тлі яких відбувався національний рух відповідного народу.

Автор, що вже давно присвятив себе студіюванню національного питання, вірить, що всесвітній мир здійсниться шляхом добровільного обєднання самостійних і визволених народів у спілки, які й складуть потім Світовий Союз Народів. На погляд автора, національне самоосвідчення й визволення обумовлене стихійним процесом сучасної історії. Це не значить, що поневолені народи можуть усунутися від активної участи у визвольній боротьбі, а значить лише те, що вони матимуть у своїй визвольній боротьбі — згідно з висловом автора — *історію своїм спільником.*

Про те, як саме боролися й борються згадані тут народи за національне визволення, й находимо тут надзвичайно повчаючий матеріял. Ось напр., невеличкий сербо-лужицький нарід, що мав всього біля 160 тисяч душ, а до того пошматований на дві частини не лише територіально, але й щодо мови, віри й навіть правопису, всеж не загинув під натиском планової германізації, а, навпаки, непохитно прямує вперед на шляху зміцнення своєї відрубности. Хоч на політичному полі лужицькі серби й не можуть похвалитися великим успіхом, всеж вони вірять, що систематичною дрібною працею на полі науки, письменства, мистецтва, розвиненого хліборобства та промисловости досягнуть кінцевої мети своєї національно-визвольної боротьби. Як каже видатний лужицький національний діяч В. Кейжор, для здобуття малому народові почесного місця серед навіть найбільших народів треба тільки праці, праці та знову праці й ґрунтовної освіти.

Ще більше позивугідною є боротьба другого невеличкого народу, а саме, ісляндців (на цілому світі їх начислюють біля 140 тисяч душ), які впертою й завзятою боротьбою за своє національне визволення досягли того, що стали господарем у власнім краю: від 1918 р. Ісляндія стала фактично самостійним королівством, заховуючи політичний звязок з Данією у формі персональної унії. Проте самий акт про унію передбачує можливість остаточної її ревізії, чи навіть розвязання 31. грудня 1940 року. Ісляндці своєю боротьбою за національне визволення довели, що навіть в тяжких політичних та дуже несприятливих природніх умовинах зовсім малий нарід може культурно простувати шляхом новочасного поступу, якщо він має до цього свідому *волю* та щире *бажання*. Автор наводить, між іншим, слова одного чеського ученого Я. Петрбока, який відвідав Ісляндію, цей острів „вогню та льоду" в літку 1931 р.: „Чи ви повірилиб, що десь у світі є королівство, де немає ані одного жовніра? Де ніколи взагалі не було війська? Де не потребують жандармів та озброєної поліції? Де, зрештою, так мало цікавляться королем, що лишили його на віддаленні пяти день подорожі морем і це через те, що в 1918 р. іншого виходу ще не було... Навіщож цим людям, які самі собі дають раду, чужа династія, котра не зможе їм нічого дати, але скорше щось взяти? Тим, що самі собі збудували всі свої міста, шляхи, школи, університет, музей?!.. Чи можна дивуватися, що ці люди з острова, з усіх боків оточеного океаном, хочуть повної самостійности, бо їм не треба вже нікого на світі"..

Особливо цікавий для українського читача є нарис, присвячений визвольній боротьбі фламандського народу в Бельгії, бо ця боротьба нагадує в дечому боротьбу українського народу в Галичині. Так, бельгійський уряд у свій час годився на фламандський університет в Антверпені чи в Брюгге, тільки не в Ґенті, як домагалися фламандці, але пропозицію уряду фламандці рішуче відкидали: їхнім кличем було: „Ґент або нічого!" І свого домагання фламандці досягнули: на початку 1931 р. ґентський університет був цілковито й без застережень пофламанщений, при чому вальонам не вдалося провести пропозиції бодай приватного французького університету в Ґенті, бо фламандці добре розуміли, що французький університет — навіть приватний — буде лише політичною фортецею, а не джерелом культурно-наукової праці.

Накінець автор докладно освітлює катальонський рух в Еспанії. Внаслідок довготревалої визвольної боротьби катальонці вибороли собі автономію для свого краю в лоні еспанської республики, але Катальонія горячково кладе та змінцнює підвалини своєї державности, а тому стоїть на порозі своєї повної незалежности. В цьомуж розділі автор подав короткі відомости про визвольний рух в еспанських провінціях Баскії, Ґалісії та Андалюзії.

Такий в загальних рисах зміст цієї дуже цікавої й корисної для українського читача книжки, бо він знайде тут силу фактичного матеріялу, який красномовно підтверджує те мотто, що попереджає передмову автора: „Якщо нарід вирішив стати вільним, то немає жадної сили, яка моглаб зупинити його на тім шляху, чи перешкодити йому в досягненні своєї мети".

Слід вітати нове видавництво як за вдалий вибір книжки для почину своєї діяльности, так і за бездоганне виконання видання з технічного боку.

Ст. Сірополко.

Дописи.

ЗБОРІВ. *(Вдатний фестин Кружка „Рідної Школи".)* Дня 14. 8. влаштував кружок „Рідної Школи" в Зборові фестин з метою поширити виховавчу ідею діточих садків, а заразом придбати дещо фондів на оплату для учительок садків у доокличних селах. Програму фестину виповнив попис дітей зі Зборова-Кулинець та сіл: Підгайчики, Ярчівці, Мшана і Грабківці. Попис розпочався спільними вправами, а відтак слідували поодинокі точки, з яких діти під умілим проводом своїх учительок вивязувалися назагал несподівано гарно, коли візьмемо під увагу, що садки у згаданих місцевостях (за винятком Зборова) істнують перший рік чи пак 4 тижні, а всі діти у віці 4—7 літ. Карні діточі ряди з села Мшана під проводом учительки п. К. Вомпель виконали вільноручні вправи по мистецьки. Відтак були танці дітей зі Зборова і Ярчовець, з яких на особливу увагу заслуговує „козачок" ярчовецьких дітей, підготований їх учителькою п. М. Муріівною та „гречаники" зборівських дітей, вивчені І. Новаківським. Черговою точкою були оригінальні забави в поході дітей села Грабківці під проводом п. Б. Качуровської. Діти з Підгайчик виконали бездоганно під проводом учительки п. Г. Запорожської вправи вінцями. Добре списалися теж діти передмістя Кулинець під проводом семинаристки Катеринської. Попис закінчили спільною вправою „Боже великий єдиний" діти Зборова-Кулинець зі своєю учителькою [illegible] Овадівною. Гості, бачучи таке гарне, [illegible] молоде покоління, з надією на кращу будучність [illegible] дилися домів. При цій нагоді слід зложити [illegible] дяку пп. Крохмалюкам з Підгайчик, які щиро опікуються садками в Підгайчиках, Ярчівцях і Мшані, не жалючи труду ні грошей, як і пп. Лошнінам з Грабковець.

—о—

СПОРТ.

СПОРТОВІ ВИСЛІДИ.

САМБІР. 21. VIII. **Дністер — Стшелец 2:1 (1:1).** У Самборі розіграла місцева українська спортова дружина „Дністер" змагання копаного мяча за мистецтво Ц. кляси підокруги Стрий з місцевим „Стшельцом", чи сильнішою польською дружиною. Вислід 2:1 (1:1) у користь „Дністра", для якого голі здобули Олесь Хер[illegible] і Тоді. „Дністер" грав дуже амбітно і мав цілий час перевагу, хоц воротар був резервовий.

Молода ця дружина є найповажнішим кандидатом на мистця Ц-кляси підокруги Стрий, осілько ще грає ще одні змагання. Велику заслугу має тут [illegible] Темник, організатор дружини, який енергійно і [illegible]но працює над її вишколом і технічною справністю.

ДУЖАННЯ В СПОРТ. ЦИРКУ.

В суботу 20. ц. м. почався у спортовому цирку при вул. Пелчинській міжнародній турнір силачів, що його веде суддя Бранський. Висліди того дня такі: Валю[illegible]ський (Львів) поклав у 13 мін. Гурського (Лодзь). [illegible]бор (Югославія) зремісував з чехом Прохаскою. Тібермонт (Бельгія) в 11 мін. поклав Міаззія (Варшава). [illegible]мець Віллінг зремісував з румуном Колефом. Краве[illegible] (Станиславів) уже в 5. мін. поклав Любушку зі Стоґарду.

Другий день турніру (неділя) дав такі висліди: [illegible]стець світа Каван в 8. мін. поклав Гурського [illegible]. Кравзер—Стібор нерішена. Торнов уже в 3 мін. поклав Любушку. Тібермонт боровся так брутально з Валюшевським, що судді його вкінці здисквалїфікували і признали премогу Валюшевському. Міаззіо піддався в 19. мін. Віллінґові.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 22. VIII. 1932 за масло експортове та десерове пріма 2·80 зол., за літру молока 17—18 сот., літру сметани 0·90 зол., [illegible]яєць 3·30—3·40 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Цирк Станевських, площа Бема.
Щодня атракційна вистава, початок в год. 8.30 веч. У суботу та неділю по дві вистави: в 4. год. попол. і в 8.30 веч.

Спортовий цирк при вул. Пелчинській на площі біля Тенісового Т-ва.
Щодня дужання атлетів. Початок в год. 8.30 веч.

Кіна.

АПОЛЬО: „Леґіон вулиці".
АТЛЯНТІК (давніше Лев) нечинне.
КАСІНО: „Анна Кареніна" (звукова верзія).
КОПЕРНИК: „Піднебесний романс".
МАРУСЕНЬКА: „Піднебесний романс".
МІРАЖ: „Баль в опері".
ОАЗА: „Над гарним, синім Дунаєм".
ПАН: „Як жінка гарна".
ПАЛЯС: „У лікаревім кабінеті", „Скотленд-Ярд".
ПАСАЖ: „Двобій у літаку" (Том Мікс).
ПРОМІНЬ: „Асфальт".
СОНЦЕ: Під час ферій нечинне.
СТИЛЕВЕ: „Я тебе лише кохав", „Король Конга".
УТІХА: „Роскоші небезпеки" і „Горіючий степ".
ХИМЕРА: „Жінки застрайкували".

Закордонне радіо.

Середа, 24. серпня 1932.

Кенігсберг (217,1) 21.20 Дебісі, Концерт. **Мілано** (331,4) 11.15, 13.00, 19.00 Музика. **Брно** (341,7) 20.00 „Сон суджений" оп. **Штутгарт** (360,6) 21.20 „Прапавша Африка", **Гельсінгфорс** (366,1) 20.00 Оперетові дуети й пісоньки. **Рим** (441,2) 22.45 „Авраам і Ісаак" бібл. вид. Бельканія. **Беромінстер** (459,4) 20.00 „Могила невідомого вояка" трагедія. **Відень** (517,2) 17.00 Солісти, 19.50 „Сім княжних" песа Метерлінка. **Мінхен** (522,9) 19.05 Концерт Ад. Кери (сопран), 20.30 „Король Нікольо" або „Таке то життя" песа Ведекінда. **Будапешт** (550,5) 17.00 Мад. мельодії, 21.00 Циг. оркестра, **Харків** (937,5) 14.30 Концерт для дітей, 16.10 Концерт для сільської молоді, 20.00 Муз. літ. авдиція, 24.00 Комунікати, музика звуковиків. **Давентрі** (1514,4) 19.30 Карсон Робінзон, Гіл-Біллі: Пісні ковбоїв і ам. нар. пісні.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Середа, 24. серпня 1932.

11.58 Час, 12.20, 12.45, 15.10, 16.05 Грамофон. 12.40 Метеорольоґічний комунікат, 15.00 Господарський комунікат, 15.25 Пластунський комунікат, 15.35 Морська та кольоніяльна хвилина, 15.40 „Про соколів і соколят" для дітей, 17.00 Концерт (оркестра), 18.00 Відчит, 18.20 Легка й танкова музика, 19.45 Літер. балачка, 20.00 „Альоге, дівчина з острова" авд., 20.35 „Балачка з папугою" літ. чвертьгодина, 20.50 Солісти, 21.55 Комунікати, 22.00, 22.50 Танк. музика, 22.20 Спів Барц-Бородін, 22.40 Спорт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.